
Kronika naukowa Instytutu Badań Literackich.

Biuletyn Polonistyczny 17/51, 67-76

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA NAUKOWA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

POSIEDZENIE RADY NAUKOWEJ

w dniu 26 października 1973 r.

Pierwszy punkt posiedzenia Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN w dniu 26 października 1973 r. obejmował kolokwium habilitacyjne dra Witolda Chwalewika. Rada wysłuchała opinii Komisji (prof. prof. K.Górski, J.Ziomek, S.Żółkiewski) i akceptując przedłożone przez kandydata "Studia o Conradzie" postanowiła dopuścić dra Chwalewika do kolokwium, w którym odpowiadał on na pytania recenzentów: prof. prof. K.Górskiego, Z.Libery i M.Żurowskiego, oraz prof. prof. K. Wyki i S.Urbańczyka. Kolokwium oceniono pozytywnie i w wyniku tajnego głosowania Rada jednomyślnie postanowiła nadać drowi Witoldowi Chwalewиковi stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie literatury porównawczej.

Z kolei dyrektor IBL, doc. dr hab. Teresa Skubalanka, poinformowała Radę Naukową o bieżącej sytuacji naukowo-organizacyjnej Instytutu, zajmując się przede wszystkim omówieniem przygotowania powierzonego Instytutowi do koordynacji problemu resortowego PAN 11 - "Polska tradycja i współczesność literacka jako czynniki kształtujące świadomość społeczną". W dalszym ciągu dyr. Skubalanka mówiła o pomyslnym na ogół wykonaniu planu wydawniczego IBL; o utworzeniu Instytutu Języka Polskiego, co wiąże się z wyłączeniem z IBL wcielonych do niego przed paru laty placówek językoznawczych w Krakowie i w Warszawie; scharakteryzowała pokrótce sprawy współpracy

'naukowej z zagranicą oraz powiadomiła o utworzeniu w IBL studium doktoranckiego dla pracujących i o nadziei na rychłe powołanie stacjonarnego studium doktoranckiego. Po przedstawieniu sytuacji finansowej i poinformowaniu o przeprowadzonych podwyżkach płac w Instytucie dyr. Skubalanka wskazała na ciągle niezadowolającą sytuację lokalową Instytutu, dającą się szczególnie odczuć w pracy Biblioteki.

Prof. S.Urbańczyk w imieniu pionu językoznawstwa podziękował Instytutowi za kilkuletnią pozytywną współpracę, komunikując przy tym, że zgodnie z decyzją PAN Instytut będzie pełnił do końca r. 1973 obsługę finansową i administracyjną działającego od 1 października rb. Instytutu Języka Polskiego. Po krótkiej wymianie opinii Rada Naukowa zdecydowała do końca swej kadencji działać w składzie nie zmienionym - mimo wyłączenia z Instytutu Badań Literackich pionu językoznawczego.

Następnie doc. dr hab. A.Witkowska, kierująca studium doktoranckim dla pracujących, zreferowała jego program, który stał się przedmiotem żywej dyskusji. Zabierali w niej głos: prof. prof. B.Zakrzewski, K.Górski, H.Markiewicz, M.Klimowicz, Cz.Zgorzelski, K.Wyka - z troską i nie bez wątpliwości mówiący m.in. o szansach terminowego zakończenia studium przez doktorantów.

Zastępca dyrektora IBL d/s ogólnych, dr Ryszard Górski, przedstawił program uroczystości z okazji 25-lecia działalności Instytutu Badań Literackich (uroczyste otwarte posiedzenie Rady Naukowej, specjalny zeszyt "Biuletynu Polonistycznego", wystawa dorobku wydawniczego Instytutu).

Z kolei Rada przystąpiła do dyskusji nad wnioskiem Komisji (prof. prof. K.Górski, M.R.Mayenowa, S.Urbańczyk), która po zapoznaniu się z opiniami prof. prof. M.Karasia, W.Kuraszkiewicza i F.Sławskiego wystąpiła o nadanie doc. Marii Karplukównie tytułu profesora nadzwyczajnego. Po krótkiej dyskusji Rada Naukowa wniosek ten przyjęła w głosowaniu tajnym.

Rada Naukowa postanowiła zwrócić się do prof. J. Ziomka - wobec rezygnacji prof. K.Górskiego - o zaopiniowanie propozycji nadania tytułu profesora nadzwyczajnego doc. Julianowi Lewańskiemu. Powołano też Komisję w składzie: prof. prof. M.Klimowicz, Z.Libera, J.Skrzypek, która przygotowuje sprawę nadania tytułu profesora nadzwyczajnego doc. Jerzemu Łojkowi.

W związku z przewodem habilitacyjnym dr Barbary Ceglowej - na podstawie rozprawy "Staropolskie nazewnictwo instrumentów muzycznych" - Rada postanowiła zwrócić się do prof. prof. W. Kuraskiewicza, M.R. Mayenowej i S. Urbańczyka o zrecenzowanie tej pracy, a do dyrektora Muzeum Instrumentów Muzycznych w Poznaniu, dra W. Kamińskiego - o dodatkową opinię rzeczoznawcy.

Rozpatrzywszy prośbę dr E. Sarnowskiej-Temeriusz, Rada Naukowa wyraziła zgodę na wszczęcie postępowania habilitacyjnego na podstawie jej książki "Droga na Parnas. Problemy staropolskiej wiedzy o poezji" i powołała do tej sprawy Komisję, do której weszli: prof. prof. K. Górski i Cz. Hernas, doc. dr hab. T. Michałowska. Uwzględnione również zostało podanie dr Barbary Otwinowskiej o otwarcie przewodu habilitacyjnego: Rada Naukowa zaakceptowała zaproponowaną jako podstawę przewodu pracę "Język - Naród - Kultura. Antecedencje i motywy renesansowej myśli o języku", powierzając sprawę przygotowania postępowania habilitacyjnego Komisji w składzie: prof. prof. M.R. Mayenowa i Z. Libera, doc. dr hab. T. Michałowska.

Rada Naukowa zaprosiła prof. prof. M. Karasia i S. Urbańczyka oraz doc. M. Kucalę do Komisji, która zajmie się przewodem habilitacyjnym dra Romana Łaskowskiego na podstawie jego rozprawy "Studia nad systemem morfologicznym języka polskiego".

W sprawach personalnych dyr. Skubalanka zgłosiła wniosek o dokooptowanie do Rady Naukowej zastępcy dyrektora d/s ogólnych Instytutu, dra R. Górskiego - wniosek ten Rada jednomyślnie poparła. Ponadto Rada zaakceptowała umotywowane propozycje zaangażowania na stanowiska starszych asystentów w IBL mgr mgr Marka Gumkowskiego, Hanny Otto i Janusza Pawłowskiego, zaś mgra Adama Żurowskiego na stanowisko asystenta. Postanowiła awansować dr Magdalenę Szybistową na stanowisko adiunkta, mgra Macieja Grochowskiego na stanowisko starszego asystenta, a z mgr Zofią Kaletową przedłużyć umowę o pracę na etacie starszego asystenta. Rada zatwierdziła proponowany przez Dyрекcję Instytutu Badań Literackich rozdział stypendiów doktorskich i habilitacyjnych.

Na zakończenie zastępca dyrektora d/s ogólnych powiadomił Radę Naukową o projekcie uczczenia w Instytucie 60-lecia pracy

'naukowej prof. Juliana Krzyżanowskiego. Projekt ten został przyjęty z aplauzem.

Opracował
dr Ryszard Wojciechowski

TRZYLETNIE STUDIUM DOKTORANCKIE W INSTYTUCIE BADAŃ LITERACKICH

Na podstawie Zarządzenia 23/73 Sekretarza Naukowego PAN Instytut Badań Literackich przystąpił do organizacji trzyletniego Studium Doktoranckiego w zakresie metodologii badań literackich, teorii literatury oraz historii literatury polskiej. Studium otrzymało 10 miejsc. Rekrutacja ma zasięg ogólnopolski.

Praca Studium rozpoczyna się w II semestrze roku akad. 1973/74. Program przewiduje 540 godzin zajęć obowiązkowych (wykładów, seminariów i zebrań naukowych) z zakresu metodologii, teorii i historii literatury oraz problematyki warsztatu naukowego filologa, 120 godzin zajęć z filozofii marksistowskiej oraz stały lektorat języka obcego. Każdy doktorant znajduje się pod opieką naukową doświadczonego pracownika Instytutu. Ma również obowiązek uczestniczenia w życiu naukowym Instytutu oraz w zebraniach jednej z jego pracowni.

W celu zapewnienia integracji w kształceniu kadr naukowych Studium Doktoranckie IBL współpracuje ze Studium Doktoranckim Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego.

Mgr Zbigniew Jarosiński

SPRAWOZDANIA Z PODRÓŻY NAUKOWYCH

SPRAWOZDANIE Z POBYTU NAUKOWEGO WE FRANCJI

(6 X 1972 — 24 VII 1973)

Celem pobytu było zebranie materiałów do przygotowywanej pracy nt. "Polska prasa we Francji w latach 1918-1940". W ramach tego programu badawczego:

1) Dokonałem w Bibliothèque Polonaise oraz w Bibliothèque Nationale kwerendy wszystkich znajdujących się w tamtejszych zbiorach polskich dzienników i periodyków interesującego mnie okresu. Kwerenda oraz lektura roczników objęła 52 tytuły; praca nad poszczególnymi rocznikami pism obejmowała analizę treści (tj. stanowisko polityczne, sposób oceniania lub traktowania ośmiu wybranych tematów), analizę zawartości (tj. układ merytoryczny pisma, stałe działy lub rubryki, dodatki), analizę układu graficznego i formuły wydawniczej, adnotacje o składach redakcji, zespołach współpracowników, wyszukiwanie informacji o zasięgu ilościowym (nakłady) i społecznym czytelników. Lektura pism miała na celu także zebranie informacji o życiu społecznym i politycznym emigracji, istniejących w niej podziałach politycznych, o zakresie i charakterze procesów adaptacyjnych oraz asymilacyjnych, wreszcie o związkach z krajem i nurtującymi go problemami.

2) W Bibliothèque Polonaise, Bibliothèque Nationale, Bibliothèque des Sciences Politiques oraz w Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine (w Nanterre pod Paryżem) przeprowadzono kwerendę opracowań - książkowych i artykułowych - dotyczących historii polskiej emigracji we Francji, francuskiej polityki imigracyjnej badanego okresu, zagadnień związanych z adaptacją cudzoziemców we Francji w tymże okresie, ich roli w gospodarce kraju.

Przy wykonaniu obu powyższych założeń nasuwają się następujące uwagi ogólne:

ad 1) Stan zachowania polskich pism uznać należy za niewystarczający i nie dający możliwości pełnej oceny całości polskiej produkcji prasowo-wydawniczej we Francji. Zarówno w Bi-

bibliothèque Polonaise, jak i w Bibliothèque Nationale zbiory prasy uległy poważnym zniszczeniom w okresie wojny. Nie tylko zdekompletowane są - najważniejsze dla poznania życia emigracji - dzienniki (m.in. brak początkowych numerów obu największych pism polskich, "Narodowca" i "Wiarusa", kilku roczników dziennika "Głos Wychodźcy"), ale zaginęły w ogóle niektóre pisma - zasadnicze tygodniki lokalne, w tym m.in. cała nieomal prasa komunistyczna. Można przypuszczać, że ok. 50-60 tytułów zachowanych jest tylko w stanie szczątkowym (1-4 numery) lub w ogóle zaginionych. Brak szczegółowego centralnego katalogu nie pozwala na stwierdzenie, czy może zachowały się one w bibliotekach departamentalnych. Nie udało się także stwierdzić, czy w rękach prywatnych pozostawały poważniejsze komplety tych czasopism. Odbyte rozmowy wskazują, że jest to raczej bardzo mało prawdopodobne (np. ukazujący się do tej pory "Narodowiec" nie dysponuje ani jednym kompletnym rocznikiem z okresu sprzed r. 1940). Dokumentacja archiwalna nie istnieje w żadnym z udostępnianych zespołów akt. Nie stwierdziłem też, aby istniały zbiory prywatne, w których znajdowałyby się materiały dotyczące prasy (m.in. tenże "Narodowiec" nie ma żadnego archiwum dla interesującego nas okresu). W takiej sytuacji niezbędna była szczegółowa eksploatacja zachowanych pism i uznanie ich za zasadniczą bazę dokumentacyjną (poza zbiorami warszawskiego Archiwum Akt Nowych).

ad 2) Badania nad zagadnieniami emigracji w latach międzywojennych koncentrowały się wokół problematyki prawnej i demograficznej. Badań socjologicznych sensu stricto nie podejmowano przed r. 1949/50, a ich rezultaty mają wartość ograniczoną dla podjętego tematu.

W programie pobytu przewidywano również zorientowanie się w stanie badań nad historią prasy we Francji. W ramach tego planu uczestniczyłem w sesji naukowej nt. "Prasa i polityka" (Nanterre, 30-31 III 73) oraz brałem udział w trzech posiedzeniach Sekcji Historii Prasy przy Institut Français de Presse et des Sciences de l'Information.

Korzystając z pobytu i możliwości uzyskanych dzięki współpracy z wymienionym Instytutem, otrzymałem prawo przeprowadzenia kwerendy zespołu akt agencji prasowej Havasa (Archives Nationales) pod kątem wyszukania tam poloników.

W Bibliothèque des Sciences Politiques i Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine przeczytałem też ok. 30 pozycji dotyczących historii prasy francuskiej i powszechnej, niedostępnych w bibliotekach krajowych.

Dr Andrzej Paczkowski

SPRAWOZDANIE Z WYJAZDU NAUKOWEGO DO FRANCJI

(15 X—15 XI 1972)

Mimo skrócenia do połowy - w stosunku do planowanego - okresu mego pobytu we Francji wyjazd okazał się pod względem naukowym w pełni opłacalny i owocny. W Bibliothèque Nationale zapoznałem się z niedostępnymi w Polsce czasopismami XVIII-wiecznymi o zasięgu ogólnoeuropejskim, m.in. z rocznikami tzw. "Gazety Leydejskiej" ("Nouvelles Extraordinaires de Divers Endroite"). W Bibliothèque Polonaise odkryłem nie wyzyskany dotychczas przez żadnego z badaczy rękopis nr 29, zawierający ogromnej wartości źródłowej materiały z dawnego archiwum ambasady rosyjskiej w Warszawie z czasów Stanisława Augusta. Dokumenty te wzbogaciły wybitnie podstawę źródłową pisanej przeze mnie obszernej rozprawy pt. "Obrona i upadek Konstytucji 3 Maja". W zbiorach Museum Carnavalet oraz w Archives Nationales zebrałem cenne uzupełnienia do tematu: prasa francuska o zasięgu europejskim z lat 1783-1795 i jej wpływ na polską opinię publiczną.

Pobyt w Paryżu pozwolił mi też zapoznać się z bieżącą produkcją naukową francuską w zakresie badań nad historią prasy oraz nawiązać - lub wznowić - bezpośrednie kontakty naukowe z wybitnymi specjalistami francuskimi w tej dziedzinie. Szoze- gólnie owocne okazały się dla mnie rozmowy z najwybitniejszym francuskim specjalistą w dziedzinie historii prasy XVIII wie- ku, prof. Louis Trenardem z Lille, z którym spotkałem się w Paryżu.

Nie udało mi się natomiast uzyskać dostępu do materiałów tzw. Biura Prasowego ministra Vergennesa, przechowywanych obec-

nie w zbiorach Archives des Affaires Étrangères, w których spodziewałem się znaleźć dokumenty dotyczące również cyrkulowania we Francji, i w ogóle w Europie zachodniej końca XVIII wieku, informacji dotyczących Polski.

Rozpoczęte we Francji badania będą wymagały kontynuowania w przyszłości.

Doc. dr hab. Jerzy Łojek

SPRAWOZDANIE Z POBYTU W AUSTRII

(12—26 XI 1972)

W wymienionym okresie przebywałem z ramienia IBL w Wiedniu w ramach wymiany pomiędzy Austriacką i Polską Akademią Nauk. Głównym celem pobytu było zbadanie znajdującego się w austriackiej Bibliotece Narodowej najstarszego rękopisu "Kroniki" Kadłubka (Bibl. Nat. ms 480). Ponadto konsultowałem dorywczo dwa inne rękopisy, zawierające bądź cały tekst tej "Kroniki", bądź wyciągi z niej.

W dniu 23 XI 1972 wygłosiłem w Instytucie Filologii Klasycznej Uniwersytetu Wiedeńskiego wykład pt. "Der Ursprung der Cursus-Theorie im 12.Jh.". Tego samego dnia po południu, na zaproszenie Sekretarza Generalnego Austriackiej Akademii Nauk, brałem udział w posiedzeniu Wydziału I Akademii.

Moim gospodarzem był przede wszystkim prof. dr R.Hanslik, przed kilku laty gość PAN w Krakowie i w Warszawie.

Prof. dr Marian Plezia

SPRAWOZDANIA Z UDZIAŁU W KONFERENCJI NAUKOWEJ W NITRZE

W dniach 18-21 września 1973 r. w sali konferencyjnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Nitrze ogłoszono i przedyskutowano kilkanaście referatów poświęconych problematyce określonej

zbiorczym hasłem "Folklor a literatura". Organizatorem spotkania był Narodopisny Ustav SAV w Bratysławie oraz Kabinet Literarnej Komunikacie a Experimentalnej Metodiky Pedagogickej Fakulty w Nitrze. Przedmiotem uwagi uczonych czeskich, słowackich i polskich były kwestie takie, jak socjologiczne wyznaczniki funkcjonowania folkloru (sztuka małych grup), penetracja zjawisk folkloru robotniczego, poetyka teatru pół-ludowego w relacji do teatru literackiego i ludowego, poetyka rozmaitych gatunków folklorystycznych (zagadki, rymowanki dziecięcej, ballady rekruckiej, telegramów z życzeniami ślubnymi), problem czasu w utworach folklorystycznych (w tym - w balladzie polskiej).

Ogólną tendencję obrad można by ująć krótko jako poszukiwanie sedna folklorystyczności, tego, co "folklor czyni folklorem". Uczestnicy konferencji dawali wyraz przeświadczeniu, iż swoistości folkloru nie są w stanie ogarnąć badania prowadzone z perspektywy literaturoznawczej. To wspólne wszystkim stanowisko sprawiło, że audytorium bardzo dobrze przyjęło wystąpienia doc. dra Aleksandra Berezy z Uniwersytetu Wrocławskiego (krytyka koncepcji badania folkloru zgłoszonej przez Bogatyrjewa i Jakobsona, w określony sposób sytuującej względem siebie folklorystykę i literaturoznawstwo) oraz dra Jerzego Bartmińskiego z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, który proponował badania specyfiki folkloru wychodzące od konstatacji dialektologicznych. W dyskusji zwróciłem uwagę, że współcześnie co najmniej równie ważne - jeśli nie ważniejsze - jak funkcjonowanie folkloru w jego naturalnym środowisku kulturowym, jest funkcjonowanie folkloru poza folklorem: u - ż y c i e folkloru w zewnętrznych wobec niego celach.

W wygłoszonym zaś referacie przedstawiłem pragmatykę polskiego plakatu pierwszomajowego jako jedną z obiegowych w kulturze masowej s t y l i z a c j i folkloru: stylizacja ta polega na stwarzaniu u widza wrażenia, że tekst plakatu przybywa do niego od całej społeczności - tak jak utrwalone teksty folklorystyczne przybywają do członków ludowej wspólnoty. Wydaje się, że uczestnicy konferencji, zaafierowani specyfiką folkloru, nie byli przygotowani na podjęcie rozważań nad folklorem z perspektywy socjologii kultury, i to kultury

współczesnej. Uważam, że trzeba to zrobić w najbliższej przyszłości.

Mgr Marian Płachecki

x

W dniach 18-21 września 1973 r. uczestniczyłem w sympozjum naukowym w Nitrze poświęconym zagadnieniom literackiej komunikacji pt. "Folklor i literatura".

Sympozjum poświęcone było dwom głównym zagadnieniom: analizie folklorystycznych wariantów w projekcji diachronicznej oraz problemowi folkloru jako systemowi komunikacji.

W części obrad poświęconej semiotycznym objaśnieniom pojęcia czasu w folklorze i jego projekcjach (czas kalendarzowy, indywidualny, historyczny) wygłosiłam referat pt. "Czas w balladzie ludowej". Problem czasu został rozwiązany w płaszczyźnie konstrukcji utworów. Artykułuje ona czas jako aktualność, uprzedniość i następczość konstrukcji przebiegu dziejów; jako przedziały czasowe "dziania się", a więc teraźniejszość, przeszłość, przyszłość; wreszcie jako odcinki na linii biologicznej egzystencji postaci balladowych.

Mgr Jadwiga Jagiełło